

Kurz ukončenia povinnej školskej dochádzky

Slovenský jazyk a literatúra

1) Ciele kurzu:

- upevniť základné komunikačné zručnosti v slovenčine,
- zdokonaľiť porozumenie textu, počúvanému i čítanému,
- precvičiť pravopis a základné jazykové javy,
- rozvíjať schopnosť vyjadrovať sa písomne i ústne,
- priblížiť sa k literatúre ako zdroju poznania i oddychu,
- pripraviť žiaka na bežné životné situácie a ďalšie vzdelávanie.

2) Časový harmonogram (časová dotácia: 16 hodín)

a) Jazyk a komunikácia (4h)

1. Jazyk a dorozumievanie
2. Ústna komunikácia - dialóg a monológ, slovná a neslovná komunikácia, asertívna a efektívna komunikácia, argument, protiargument,
3. Písomná komunikácia – krátke správy, SMS, e-mail,
4. Cvičenia na porozumenie textu.

b) Sloh a praktické písanie (4h)

5. Jazykový štýl a slohový postup,
6. Pohľadnica, súkromný list, oznámenie, pozvánka,
7. Životopis, žiadosť, ospravedlnenie, krátky úradný list, objednávka,
8. Plagát, inzerát, reklama, vizitka.

c) Literatúra a literárne pojmy(4h)

9. Autor, spisovateľ, čitateľ, divák, text, ilustrácia, kniha, knižnica, časopis, noviny,
10. Báseň – rytmus, rým, jednoduchá interpretácia, verš, strofa, metafora,
11. Populárna pieseň, evergreen, balada,
12. Herec, režisér, scenárista, filmový scenár, divadelná hra.

d) Pravopis a praktické zručnosti (4h)

13. Hláskoslovie - písmo v slovenčine, slovenská abeceda/rozdelenie hlások, spodobovanie,
14. Tvaroslovie – slovné druhy,
15. Opakovanie pravopisných pravidiel (veľké písmená, i/y),
16. Interpunkcia a pravopisné finity.

3) Obsah učebného zdroja

- **Jazyková komunikácia:** formálna i neformálna (ústna, písomná).
- **Štylistické minimum** jazykové štýly, slohové postupy, krátke praktické texty.
- **Literárne minimum:** rozprávka, povesť, báseň, poviedka.

- **Pravopisné minimum:** pravopis, gramatika (slovesá, podstatné mená, prídavné mená, i/y, veľké písmená, interpunkcia).

4) Pracovné metódy

- práca v skupinách (písanie listu v dvojiciach),
- diskusia o prečítanom texte,
- tvorivé písanie (dokončenie príbehu),
- praktické úlohy (vyplnenie formulára, napísanie žiadosti),
- dramatizácia krátkej rozprávky alebo povesti.

5) Učebné texty

1. JAZYKOVÁ KOMUNIKÁCIA

1.1. Dialóg a monológ

Komunikácia – z latinského slova komunikāre - dorozumievať sa, oznamovať. Ide o prenos obrazu informácie medzi účastníkmi komunikácie – komunikantmi, v istej komunikačnej situácii pomocou spoločenského systému znakov.

Z jazykovedného pohľadu je to sprostredkovanie informácie ústnou alebo písomnou formou.

Funkcie komunikácie:

Dorozumievacia, poznávacia, pomenúvacia, expresívna - slúži na vyjadrenie citov vôle.

Dialóg – rozhovor dvoch alebo viacerých osôb. Musí obsahovať aspoň dve repliky.

Replika – odpoveď na predchádzajúcu odpoveď partnera v dialógu, rozhovore.

Monológ – prehovor jednej osoby.

1.2. Slovná a neslovná komunikácia

Druhy komunikácie

Verbálna – slovná komunikácia – realizovaná pomocou jazykových prostriedkov.

Formy ústnej verbálnej komunikácie sú: **monológ, dialóg, replika**

Vnútný monológ - špecifická výpoveď osoby, ktorú adresuje sama sebe, zachytáva myšlienky človeka vo chvíli ich zrodu. Využíva sa najmä v umeleckej literatúre.

Replika – odpoveď na predchádzajúcu odpoveď partnera v dialógu, rozhovore.

Neverbálna – neslovná komunikácia - predstavuje využívanie mimojazykových prostriedkov. Patria sem – gestá, mimika, zrakový kontakt, kinetika – celkové pohyby tela, chôdza, postoj.

1.3. Asertívna a efektívna komunikácia

Asertívna komunikácia

Asertivita - umenie presadiť sa a zároveň rešpektovať potreby iných. Pomôže nám komunikovať tak, aby sme vedeli vyjadriť svoje pocity, povedať nie, prijať kritiku, prijať odmietnutie, presadiť si svoje, uzatvoriť kompromis.

Efektívna komunikácia

Obojsmerná komunikácia medzi hovoriacim a počúvajúcim, v ktorej sa vyjadrujú podporujúco, opisne a asertívne. Je založená na spolupráci, dobrom počúvaní a spätnej väzbe. Vedia čo chcú povedať, aktívne počúvajú, komunikujú jasne, nie sú rozptýlení, prijaté informácie vedia pochopiť.

1.4. Argument, protiargument

Argument

Pri rozhovoroch - dialógoch často o niečom diskutujeme, vyjadrujeme svoje názory, postoje k určitým udalostiam, či javom okolo nás, svoje názory obhajujeme, zdôvodňujeme, dokazujeme, chceme niekoho presvedčiť o správnosti nášho názoru – používame **argumenty**.

ARGUMENT sa skladá z troch častí:

1. **Názor** - Ja si myslím, že.... Podľa mňa je to takto...
2. **Dôvod** - Prečo si myslím, že je to tak.
3. **Dôkaz** - O tom, že je to tak...

Protiargument

Keď nesúhlasíme s názormi iných, vyvraciamy ich názor, hovoríme **protiargumenty**. **Nikdy nekritizujeme osobu, ale vyjadrujeme svoj názor**

Nesúhlasím s Tebou, pretože... Nemôžem súhlasiť, keďže...

1.5. Diskusia

Diskusia - organizovaná výmena názorov na určitú tému.

Cieľom je nájsť čo najlepšie riešenia problému, ktorý sa týka väčšieho okruhu ľudí. Na diskusiu sa účastníci i organizátori vopred pripravujú. Diskutujúci si svoj príspevok vopred napíšu a ústne ho potom prednesú napríklad na porade, schôdzi či konferencii.

Medzi pravidlá úspešnej diskusie patrí:

- prihlásiť sa o slovo
- zostať pri téme
- pozerieť sa na toho, kto má práve slovo
- pozorne počúvať hovoriaceho
- slušne vyjadriť nesúhlas s iným názorom
- nevysmievať sa
- hovoriť nahlas

ZOPAKUJME SI!

1. Čo je komunikácia?
2. Ktoré druhy komunikácie poznáš?
3. Vysvetli pojem asertivita.
4. Vysvetli pojem diskusia.

1.6. Písomná komunikácia

Pohľadnica, súkromný list

Pohľadnica je karta s obrázkom alebo nejakou fotografiou, ktorú zasielame poštou. Pohľadnicu posielame pri rôznych príležitostiach, napríklad na narodeniny, meniny, Vianoce, Veľkú noc, či ako pozdrav z dovolenky. Pohľadnica by mala byť stručná a zrozumiteľná. Text začíname oslovením, používame zámená s veľkými začiatočnými písmenami - **Ty, Teba, Vám, Tvoj, Váš, Vám, Vy** a končíme podpisom. Adresu vypisujeme podľa predtlaču.

Prijemca pohľadnice sa nazýva **adresát**.

Obr.č. 1 Pohľadnica

Súkromný list je jeden zo spôsobov dorozumievania sa medzi blízkymi ľuďmi, napríklad medzi rodičmi a deťmi, súrodencami, príbuznými, kamarátmi. V súkromnom liste vyjadrujeme svoje pocity, zážitky, potreby či názory. Súkromný list začíname oslovením a končíme rozlúčením, pozdravom a podpisom. Osobné zámená píšeme s veľkým začiatočným písmenom - **Ty, Vy, Tvoj, Váš**.

Oslovenie – malo by vyjadrovať city a úctu k adresátovi

Úvod – mal by obsahovať poďakovanie a pozdrav, má nadväznosť na list, ktorý sme dostali

Záver – mal by obsahovať rozlúčenie, pozdrav a podpis

Adresa príjemcu sa píše len na obálke.

STREDNÁ ODBORNÁ ŠKOLA TECHNICKÁ, KUKUČÍNOVA 23, 040 01 KOŠICE

obr.č.4

Správa

Stručne, vecne, aktuálne a objektívne informuje o udalosti, ktorá sa stala a jej okolnostiach. Môžeme ju povedať alebo napísať. Môže to byť napríklad správa v televízii, novinách, či rozhlase, SMS, e-mail, korešpondenčný lístok...

obr.č.5

1.7. SMS, email

SMS

Krátka textová správa, alebo krátky textový odkaz prenášaný medzi mobilnými telefónmi alebo cez internet. Správa by mala byť stručná a výstižná. Obsahuje obmedzený počet znakov.

Email

Druh elektronickej komunikácie, ktorá slúži na prenos informácií na adresátom. Spätná väzba – odozva adresáta nie je okamžitá. Na email by sme mali odpovedať najneskôr do 3 dní.

2. ŠTYLISTICKÉ MINIMUM – JAZYKOVÉ ŠTÝLY A SLOHOVÉ POSTUPY

2.1. Druhy jazykových štýlov

Jazykový štýl - cieľavedomý výber a usporiadanie jazykových a kompozičných prostriedkov.

Jazykové štýly: **Náučný, administratívny, publicistický, rečnícky, umelecký, hovorový (NAPRUH)**

Náučný (odborný) jazykový štýl

- štýl verejnej vedeckej komunikácie. Ide o sprostredkovanie nových poznatkov na odbornej úrovni.

Znaky náučného štýlu:

- verejnosť, odbornosť, presnosť, spisovný jazyk, obsahuje termíny a odborné výrazy, definície, cudzie slová a skratky, prítomný čas, vzorce, tabuľky, nákresy, grafy, označenie odsekov.

Vedecko-náučný štýl – cieľom je rozšíriť nové poznatky odbornej verejnosti

Populárno-náučný štýl – rozšíriť poznatky medzi neodbornú/laickú verejnosť

Žánre náučného štýlu - **odborný referát, štúdia, prednáška, odborný článok, dizertácia, monografia**

Administratívny jazykový štýl

- používa sa v úradnej komunikácii, má čisto oficiálny a verejný charakter, vyskytuje sa len v písomnej podobe, jeho texty sa píše podľa stanovenej schémy.

Znaky administratívneho štýlu:

- verejnosť a oficiálnosť, písomnosť a neprítomnosť adresáta, objektívnosť, neosobnosť vo vyjadrovaní, stanovená forma, schematickosť, spisovné slová, termíny, kancelarizmy, skratky a značky.

Žánre administratívneho štýlu - žiadosť, štruktúrovaný životopis, zmluva, protokol, zápisnica, rozsudok, vyhláška...

Publicistický jazykový štýl

Používa sa v oblasti publicistiky, v masmédiách (noviny, TV, rozhlas, tlač).

Funkcia: informovať, presvedčiť, poučiť, zaujať

Znaky publicistického štýlu:

- písomnosť, verejnosť, informatívnosť, aktualizovanosť, faktografickosť

Žánre publicistického štýlu:

- **spravodajské:** správa, interview, referát, inzerát, reklama

STREDNÁ ODBORNÁ ŠKOLA TECHNICKÁ, KUKUČÍNOVA 23, 040 01 KOŠICE

- **analytické – vysvetľujúce:** recenzie, kritika, diskusia, úvodník
- **beletristické** – fejtón, besednica, reportáž

Rečnícky jazykový štýl

S rečnícky prejavom sa stretáme vo verejnom i súkromnom prostredí, k adresátovi sa dostávajú v ústnej podobe

Funkcia: pôsobiť na adresáta, ovplyvniť jeho správanie a konanie

Znaky rečníckeho štýlu:

- verejnosť, oficiálnosť, prítomnosť adresáta, využitie rôznych jazykových prostriedkov
- opakovanie výrazov, rečnícke otázky, citovo zafarbené slová, ustálené slovné spojenia
- využitie neverbálnej komunikácie - tempo reči, dôraz na určité slová, mimika, gestikulácia...

Žánre rečníckeho štýlu:

- prejav, príhovor, prednáška, verejná reč

Umelecký jazykový štýl Umelecký jazykový štýl

Uplatňuje sa hlavne v umeleckej literatúre - beletrii.

Funkcia: emocionálne pôsobiť na adresáta, vyvolať v ňom citovoestetický zážitok.

Znaky umeleckého štýlu:

- estetickosť, komunikatívnosť, verejnosť a oficiálnosť, neprítomnosť adresáta, výskyt citovo zafarbených slov, nespisovných výrazov a obrazných pomenovaní
- rozprávací slohový postup

Žánre umeleckého štýlu:

- **lyrické žánre:** óda, elégia, hymna...
- **epické žánre:** román, novela, poviedka, rozprávka, bájka
- **dramatické žánre:** tragédia, veselohra, činohra...

Hovorový jazykový štýl

Prejavuje sa ústnym jazykovým prejavom.

Funkcia: komunikatívna.

Stretávame sa s ním každý deň v bežnej reči. Popri verbálnom vyjadrovaní sa využíva aj neverbálna komunikácia (mimika, gestikulácia ...)

Znaky hovorového štýlu:

- ústny prejav, prítomnosť adresáta, dialogickosť, súkromnosť a neoficiálnosť, jednoduché vyjadrovanie, prítomnosť citovo zafarbených slov, slangových a nárečových výrazov...

Žánre hovorového štýlu - rozhovory, telefonické rozhovory, súkromné listy, pozdravy...

2.2. Druhy slohových postupov

Informačný	stručné údaje na otázky kto?, čo?, kedy?, kde?, ako?, prečo?	správa, oznámenie, pozvánka, plagát, inzerát, telegram, list, zápisnica, protokol, žiadosť, bežné rozhovory
Rozprávací	zaujímavé udalosti, príhody, zážitky v časovej postupnosti	rozprávanie, bájky, báj, legenda, rozprávka, povešť, poviedka, novela, román, fejtón, denník, cestopis
Opisný	vecné vzťahy, znaky, vlastnosti, výrobný alebo pracovný postup	opis, návod, posudok, charakteristika, reportáž, opis umeleckého diela, citovo zafarený opis
Výkladový	vnútorné vzťahy, hodnotenie, vlastné názory	výklad, referát, prednáška, úvaha, kritika, recenzia, diskusný príspevok, úvodník

Tabuľka slohových postupov

2.3. Životopis, žiadosť

Životopis

Píše sa ako doklad k žiadosti o prijatie do zamestnania.

Úradný životopis – prináša pravidelné fakty o životnej ceste autora. Slúži ako súčasť iných písomností, napr. žiadosti, prihlášky.

STREDNÁ ODBORNÁ ŠKOLA TECHNICKÁ, KUKUČÍNOVA 23, 040 01 KOŠICE

Beletrizovaný – literárno-umelecký životopis – využíva umelecké výrazové prostriedky, patrí medzi útvary umeleckého štýlu. Môže na rozdiel od administratívneho životopisu pracovať aj s fikciou, fantáziou.

Životopis využíva informačný a opisný slohový postup.

Druhy životopisu

A/ kontextový životopis – informácie píšeme v ucelených vetách a kompozične i obsahovo je rozdelený do týchto častí:

- dátum narodenia a miesto; otec, matka, súrodenci, v životopise dospelých osôb aj manželka, deti
- prehľad vzdelania a praxe
- záľuby alebo osobitné nadanie

B/ životopis v bodoch – nepíšeme vety, ale heslá, za ktorými nedávame bodku. Obsahuje tieto body: Narodený/á; Meno a povolanie rodičov; Súrodenci; Vzdelanie; Jazykové znalosti

C/ profesijný, kariérny životopis – prináša informácie v bodoch:

Narodený/á, Vzdelanie; Doterajšia prax; Jazykové znalosti; Doterajšie schopnosti a nadanie

ŽIVOTOPIS

Osobné údaje

Meno a priezvisko	Ing. Anna Nová
Adresa	Hlavná 5 951 28 Nitra
Telefón	0904 521 489
E-mail	anna.nova@mail.com
Dátum narodenia	13.06.1990

Vzdelanie

2010-2015	Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre Odbor: Ekonomika podniku
2006-2010	Obchodná akadémia, Nitra Ukončené maturitnou skúškou z anglického jazyka, ekonomiky, slovenského jazyka

Pracovné skúsenosti

2015 - 2016	Firm s.r.o. Poistný poradca a konzultant kontaktovanie, zbieranie a vybavovanie požiadaviek klientov, starostlivosť o existujúcich klientov
2009 - 2011	LVC, a.s. Administratívny pracovník komunikácia so zákazníkmi, administratívne práce

Schopnosti a znalosti

Internet (e-mail, www)	bežný užívateľ
Microsoft Word	pokročilý
Microsoft Excel	miernie pokročilý
HTML, CSS	základy

Jazykové znalosti

Slovenský jazyk	materinský jazyk
Nemecký jazyk	expert, tmočenie
Anglický jazyk	pokročilý

Obsah a forma ukončenia životopisu akéhokoľvek typu:

vľavo dole dátum (25. 9. 2025); o riadok nižšie vpravo vlastnoručný podpis

Žiadosť

Je úradný list. Útvar administratívneho štýlu. Jej náležitosti upravuje Slovenská technická norma.

Má formát A4. Píšeme ju na počítači a posielame ju doporučené.

Znaky:

Obsah žiadosti:

- **záhlavie** – meno, adresa žiadateľa; meno, ulica, mesto sa oddeľuje čiarkou
- **adresa príjemcu** – norma vyžaduje písať adresu príjemcu v listoch bez predtlaču na ľavú stranu, môže sa však písať aj vpravo

STREDNÁ ODBORNÁ ŠKOLA TECHNICKÁ, KUKUČÍNOVA 23, 040 01 KOŠICE

- **miesto a dátum** – vzostupným spôsobom: deň, mesiac, rok, píšeme do dvoch riadkov alebo do jedného riadku bez čiarky a bez bodky na konci
- **vec** – Heslo **Vec** sa považuje za názov, a preto sa za ním nepíše bodka.

Meno a priezvisko, adresa trvalého pobytu, telefónny kontakt, mail

Vzor

Firma/ Spoločnosť
adresa

Mesto (z adresy), dňa

Vec:

Žiadosť o prijatie do zamestnania

Na základe Vášho inzerátu uverejneného v sa dčcem uchádzam o prijatie do zamestnania ako Vašej firmy v Mám ukončené vzdelanie smeru. Ovládam prácu s počítačom, anglický jazyk.

V prílohe Vám posielam svoj motivačný list a životopis.

S pozdravom

2.4. Plagát, inzerát, reklama, vizitka

Plagát

Verejné oznámenie o pripravovanom podujatí, napríklad divadelné predstavenie, diskotéka. Plagát býva zavesený na verejnom a dobre viditeľnom mieste.

Inzerát

Krátke verejné oznámenie, v ktorom ľudia niečo hľadajú alebo ponúkajú. Inzerát píšeme zrozumiteľne, stručne a bez gramatických chýb.

STREDNÁ ODBORNÁ ŠKOLA TECHNICKÁ, KUKUČÍNOVA 23, 040 01 KOŠICE

Reklama

Písané alebo hovorené verejné odporúčanie tovaru alebo služieb najčastejšie prostredníctvom masovokomunikačných prostriedkov. Jej úlohou je informovať ľudí o ponuke na trhu. Cieľom reklamy je viesť ľudí k nákupu tovaru či spotrebe. Reklama musí byť zrozumiteľná pre veľkú skupinu ľudí, krátka a výstižná.

Vizitka

Malá papierová kartička, na ktorej sú uvedené základné informácie o človeku. Služi na odovzdanie uvedených informácií inej osobe. Vizitky používame v každodennom spoločenskom živote. Na vizitke sú predtlačené základné údaje o autorovi – meno, adresa, tel. číslo, je praktická, stručne odovzdáva informácie prijímateľovi.

2.5. Príhovor

Rečnícky prejav, ktorý používame pri otváraní alebo zakončení spoločenského podujatia.

2.6. Objednávka

Posiela ju odberateľ dodávateľovi, buď na základe ponuky alebo z vlastnej iniciatívy.

Objednávkou sa odberateľ zaviazuje, že odoberie od dodávateľa určité množstvo výrobkov alebo poskytnuté služby.

Objednávka je najdôležitejšia písomnosť lebo sa stáva zmluvou o dodávke výrobkov záväznou pre obidve strany. Záväzná je pre odberateľa a pre dodávateľa je záväzná vtedy ak ju potvrdí.

Objednávka sa vždy posiela doporučené. Môžeme ju písať buď ako obchodný list, ale aj ako tlačivo- vyplnený formulár. V súčasnosti je možná aj internetová objednávka.

Obr. č. 6 Plagát

Obr.č. 7 Inzerát

Obr.č. 8 Vizitka

STREDNÁ ODBORNÁ ŠKOLA TECHNICKÁ, KUKUČÍNOVA 23, 040 01 KOŠICE

ZOPAKUJME SI!

1. Definuj pojem jazykový štýl a slohový postup
2. Ktoré jazykové štýly a slohové postupy poznáš?
3. Aký je rozdiel medzi správou a oznamom?
4. Vymenuj druhy životopisov
5. Ktoré body musí obsahovať štruktúrovaný životopis?
6. Aký druh administratívnej písomnosti je na tomto obrázku?

ODBERATEĽ Martin Šikovný Borského 35 040 01 Košice Slovensko DIČ: 123456789 IČ DPH: SK2011144556				Objednávka VOBJ2014001		
Dátum vytvorenia: 01.04.2014				DODÁVATEĽ ATB, s.r.o. Ružová 22 82101 Bratislava Slovensko IČO: 12345678 DIČ: 2022213445		
Názov a popis položky	Počet	Jednotka	Jedn. cena bez DPH	DPH	Jedn. cena s DPH	Celkom
Tabety značky XYZ	100	ks.	50,00€	20%	60,00€	6 000,00€
Poznámka:			Suma bez DPH: 5 000,00€ Základ dane pre 20% DPH: 5 000,00€ DPH celkom: 1 000,00€ Celková suma: 6 000,00€			

Obr.9.

3. LITERÁRNE MINIMUM

3.1. Autor, spisovateľ, čitateľ

Autor

Tvorca umeleckého diela, autor –reálna bytosť, rozprávač –kategória umeleckej literatúry.

Ján Smrek
Obr.č.10

Pavol Orságh Hviezdoslav
Obr.č.11

Jozef Urban
Obr.č.12

Martin Kukučín
Obr.č.13

Spisovateľ

STREDNÁ ODBORNÁ ŠKOLA TECHNICKÁ, KUKUČÍNOVA 23, 040 01 KOŠICE

Človek, ktorý sa profesionálne venuje písaniu, väčšinou kníh. Ale môže písať takmer akýkoľvek text s primeraným rozsahom a obsahom. Spisovateľ používa na svoju prácu prirodzený jazyk občas s miernymi úpravami. Princíp šírenia spisovateľových myšlienok je pomocou tlače ako napríklad noviny, knihy, časopisy, letáky a iné, alebo elektronických médií.

Čitateľ

Aktívny účastník literárnej komunikácie.

3.2. Divák, text, ilustrácia

Divák

Osoba, ktorá sa pozerá a pri tom sa pozorovaného diania obvykle nezúčastňuje. Divák sleduje vopred pripravené alebo očakávané predstavenie, napr.: divadlo, kino, koncert, cirkus, televíziu... Ak osoba sleduje nejaké spontánne či prírodné dianie nazývame ho pozorovateľ.

Moderné divadlo ako aj moderné technológie môžu diváka vtáňovať do deja, či ho ovplyvňovať.

Text

Ustálený jazykový prejav, ktorý je výsledkom rečovej činnosti, t. j. jazykový útvar, ktorý vznikol konkrétnou realizáciou jazykového systému. Súbor textov je literatúra.

Ilustrácia

Výtvarné stvárnenie myšlienky textu diela. Ilustrácia zjednodušuje text, jeho ťažšie opísateľné časti, uľahčuje orientáciu v texte a podporuje stotožnenie predstáv autora a čitateľa.

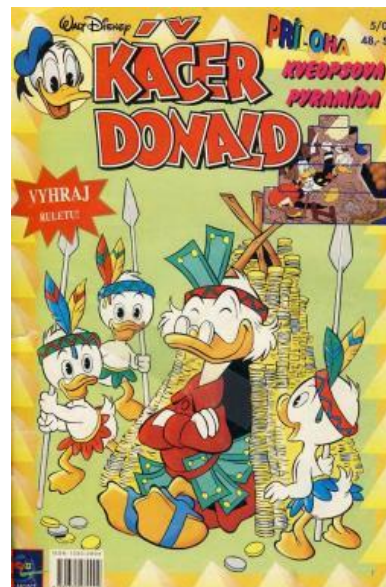
Tvorca ilustrácií vyjadrujúci myšlienky v texte pomocou obrazov, alebo odborník z určitej oblasti tvoriaci technickú ilustráciu sa nazýva ilustrátor.

Obr.14 Ilustrácia

Obr.15 Komix

Obr.16 Obálka časopisu

3.3. Kniha, knižnica

Kniha

Zošíty alebo zlepený zväzok listov alebo skladaný hárok papiera, kartónu, pergamenu alebo iného materiálu, popísaný, potlačený alebo prázdny, s väzbou a opatrený prebalom.

Knižnica

Organizovaná zbierka kníh, určená na priame používanie čitateľom, alebo kultúrna inštitúcia, ktorá organizuje spoločenské využívanie tlačených a rukopisných materiálov i ostatných hmotných zdrojov/nositeľov poznatkov a informácií.

Knižnice sprístupňujú:

- tlačené materiály – noviny, mapy, ilustrácie, letáky a iné dokumenty
- všetky formy zvukových a obrazových záznamov – od platní po DVD
- informačné zdroje, založené na výpočtovej technike – CD-ROM mnohé dokumenty sú len v digitálnej forme, ak aj tlačené, tak sú rozdielne
- virtuálne knižnice

3.4. Herec, režisér, scenárista

Herec Stvárňuje postavu hry.

Režisér Tvorca koncepcie a spôsobu stvárnenia divadelnej hry.

Scenárista

Píše originálne a adaptované scenáre filmov, audiovizuálnych a multimediálnych diel, rôznych televíznych žánrov, divadelných alebo rozhlasových hier.

3.5. Filmový scenár, divadelná hra

Filmový scenár

Textová predloha pre vznik filmového, televízneho, rozhlasového prípadne aj divadelného a komiksového diela, respektíve len náčrt textovej predlohy so scénickými poznámkami. Autor scenára sa nazýva scenárista/tka.

Divadelná hra

Literárny text, ktorý sa prispôsobí na realizáciu na divadelnej scéne - javisku. Túto premenu nazývame **inscenácia**.

Divadelná hra sa delí na časti – dejstvá. Tie sa striedajú v hre vtedy, ak sa nasledujúci dej odohráva vinom prostredia alebo čase. Dejstvá sa delia na výstupy. Pri každom výstupe sa mení počet postáv na javisku. Ak má divadelná hra len jedno dejstvo, je to jednoaktovka.

Slávnostné uvedenie hry sa volá **premiéra**, ďalšie predstavenia sú reprízy, posledné sa volá **derniéra**.

3.6. Časopis, noviny

Časopis

Periodická publikácia obsahujúca rôzne články rôznych autorov. Zvyčajne má vopred vymedzený program a zameranie. Bežné časopisy sú financované z inzercie a z tržieb z predaja časopisu. **Časopisy** môžu obsahovať všeobecné alebo špeciálne témy a zvyčajne sú publikované v pravidelných intervaloch, **týždenne, dvojtyždenne, mesačne, zriedkavejšie štvrťročne atď.**, minimálne dvakrát za rok. Tlačené sú na kvalitnejší papier ako noviny, väčšinou sú plnofarebné a majú väzbu šitú drôtom alebo brožovanú.

Obsah časopisu sa skladá z článkov a inzercie. Na ilustráciu článkov sa používajú **fotografie**. Text je rozdelený do viacerých **stĺpcov**.

Vlastník časopisu alebo osoba zodpovedná za produkciu je **vydavateľ**. Osoba zodpovedná za obsah je **šéfredaktor**. Na práci na časopise sa podieľajú **redaktori, reportéri, fotografi, jazykovi korektori a grafici**.

Noviny

Hmotnostne ľahká **publikácia** (presnejšie **periodikum**) na jedno použitie, zvyčajne vytlačená na lacnom papieri nazývanom **novinový papier**. Noviny môžu obsahovať všeobecné alebo špeciálne témy a môžu byť **publikované denne, týždenne, dvojtyždenne, mesačne, dvojmesačne, štvrťročne atď.**

Noviny často obsahujú fotografie na ilustráciu článkov, inzerciu, kreslené seriály, kurzy devíz a valút v bankách.

Väčšina novín vychádza denne - **denníky**, často s výnimkou nedele a štátnych sviatkov. **Týždenníky** vychádzajú raz týždenne a zvyčajne sú menšie a menej prestížne ako denníky. Vlastník novín alebo osoba zodpovedná za produkciu je **vydavateľ**. Osoba zodpovedná za obsah je **šéfredaktor**.

ZOPAKUJME SI!

1. Definuj pojem *divák, text, ilustrácia*
2. Za čo zodpovedá šéfredaktor novín/časopisu?
3. Ako sa nazývajú noviny, ktoré vychádzajú denne?
4. Osoba zodpovedná za produkciu časopisu/novín sa volá?
5. Definuj pojmy *herec, režisér, scenárista*.
6. Ako nazývame hru s jedným dejstvom?
7. Uveď správny literárny pojem, ktorý označuje prvé uvedenie hry na scénu.
8. Uveď správny literárny pojem, ktorý označuje posledné uvedenie hry.

3.7. Pojmy z poézie

Verš

Jeden riadok v básni. Základná rytmická jednotka básne.

Zvukové usporiadanie:

- pravidelné rozloženie prízvukných a neprízvukných slabík, alebo pravidelné striedanie dlhých a krátkych slabík

Verš sa člení na:

- **polveršia** - „Horí ohník, horí // na Kráľovej holi.

Ktože ho nakládol? // Dvanásti sokoli.“

- **stopy** – trochej: - u, jamb: u -, daktyl: - u u, spondej: - -
- **slabiky** – na - Krá-ľo-vej ho-li

Viazaný verš

Prísne rytmicky viazaný verš. Viazaný hlavne zvukovou zhodou na konci veršov. Spájaním veršov do strof.

Spojenie niekoľkých veršov do vyššieho celku. Samostatný významový, rytmický, syntaktický a intonačný celok.

Tercína – tri verše spolu. **Oktáva** – osem veršov spolu.

Sonet -14 veršov – 4 4 4 2, 4 4 3 3, 4 4 6.

3.8. Rým, rytmus, metafora

Zvuková zhoda slabík na konci veršov.

Delenie rýmov:

Združený rým - rýmová schéma je aa bb, cc dd

Striedavý rým - rýmová schéma ab ab

Obkročný - rýmová schéma ab ba

Prerývaný - rýmová schéma ab cb

Postupný - abc abc

Rytmus

Striedanie prízvukných a neprízvukných slabík v básni.

Napr.

*Zleteli orly z Tatry, tiahnu na podolia,
ponad vysoké hory, ponad šire polia,*

STREDNÁ ODBORNÁ ŠKOLA TECHNICKÁ, KUKUČÍNOVA 23, 040 01 KOŠICE

*preleteli cez Dunaj, cez tú šírú vodu,
sadli tam za pomedzím, slovenského rodu*

Zelené slabiky sú prízvukné, takýmto spôsobom sa to opakuje v celej básni.

Metafora

Výrazový prostriedok, ktorý vzniká prenesením významu zo slova na slovo na základe vonkajšej podobnosti.

Podobnosť týkajúca sa tvaru alebo štruktúry – **zub pily**

Podobnosť týkajúca sa rozsahu a množstva – **kvapka šťastia**

Podobnosť týkajúca sa funkcie – **hlava rodiny**

Podobnosť týkajúca sa miesta alebo polohy – **čelo auta**

3.9. Populárna pieseň, evergreen, balada

Populárna pieseň

je určená širokým vrstvám obyvateľstva, prevažne mladých ľudí a detí. Spracúva tému, ktorá je daným poslucháčom blízka, napr. o láske. V texte vyjadruje pocity generácie a doby v ktorej vzniká.

Hudba väčšinou podlieha modernému vkusu. Text populárnej piesne, ktorý má podobu básne obsahuje hlavnú myšlienku.

Napr. **Kamil Peteraj – Bosá láska**

Obr.č.17

Daniel Hevier – Pieseň pre tvoje uši

Obr.č.18

Evergreen

Populárna pieseň, ktorá osloví poslucháčov viacerých generácií.

Napr. **V dolinách - Karol Duchoň/Desmod**

STREDNÁ ODBORNÁ ŠKOLA TECHNICKÁ, KUKUČÍNOVA 23, 040 01 KOŠICE

Balada

Útvar veršovanej epiky. Charakteristický je pochmúrny dej, ktorý sa stupňuje a končí sa tragicky. Vystupujú tu nadprirodzené, záhrobné bytosti, personifikované prírodné javy, strašidlá. Hrdina pochádza z rôznych spoločenských vrstiev. Hrdinom býva človek, ktorý sa niečím previnil. Za previnenie ho stihne trest. Dej má rýchly spád.

Balada bola pôvodne určená na spievanie, dnes je odborným termínom aj v literatúre, aj v hudbe.

Poznáme balady:

Ludové - vytvoril ich ľud. Obsahujú fantastické prvky, lyrickoepický žáner. Zobrazuje človeka počas deja, jeho psychiku, myslenie.

Umelé - autor je známy, obsahujú fantastické prvky. Námety berú autori najmä z ľudových povestí. (Ján Botto)

Sociálne - reálne prvky, vzniká v období realistickej literatúry. Zobrazuje zlé sociálne vzťahy, vykorisťovanie chudobných bohatými.

Populárna pieseň

Kamil Peteraj – Bosá láska

Významný slovenský básnik a textár slovenskej populárnej hudby.

Jeho texty piesní vyšli **kníže v zbierkach: Texty, Bosá láska....**

Zbierky básní, napr. Minútové básne.

Píše texty pre – Mariku Gombitovú – Slniečny kalendár, Kristínu Pelákovú - Horehronie, Miroslava Žbirku, Marcela Palondera...

Bosá láska

Téma: láska

Hlavná myšlienka: láska je večná - krehká, zraniteľná, nečakaná, odchádzajúca a znova prichádzajúca...

Forma: poézia, Lit. druh: lyrika, Lit. útvar: pieseň - lyrická báseň

Verš: 10-slabičný, Rým: združený rým (aabb)

Umelecké prostriedky:

Trópy - epiteton: bosá láska, **personifikácia:** láska pôjde za láskou bosá, **metafora:** vždy budú padať hviezdy a rosa - vždy je nádej na lásku, vlčie maky – dievčenské sukne, zostali slzy (smútok) – vietor (čas) ich sfúkne

Figúry - refrén:

Vždy budú padať hviezdy a rosa
a láska pôjde za láskou bosá.
Zas budú padať hviezdy a rosa ...

ZOPAKUJME SI!

1. *Vysvetli termín verš a strofa.*
2. *Definuj rým a vymenuj typy rýmov.*
3. *Uveď príklad na metaforu.*
4. *Aké typy balád poznáš?*
5. *Definuj pojem evergreen.*

Jozef Urban – Voda, čo ma drží nad vodou

Básnik, prozaik, dramatik, novinár a textár. Je **autorom piesne Voda, čo ma drží nad vodou**, ktorá tvorí jednu z piesní k filmu **Fontána pre Zuzanu 3**, pieseň naspieval **Jožo Ráž**, pieseň nikdy nedopísal, pretože tragicky zahynul pri dopravnej nehode 28. 4. 1999 pri Zvolene ako 34 ročný.

Obr.č.20 Fotografia Jozefa Urbana

Debutoval básnickou zbierkou - **Malý zúrivý Robinson**.

Debut – prvé verejné vystúpenie, napr. prvé uverejnenie literárneho diela.

Voda, čo má drží nad vodou

Téma: láska

Hlavná myšlienka: 1. vyznanie lásky milovanej osobe, 2. láska je živou vodou a zmyslom života

Forma: poézia, Lit. druh: lyrika, Lit. útvar: pieseň - lyrická báseň

Umelecké prostriedky:

Trópy - **epiteton**: čistý prameň, **metafora** - keby bolo niečo, čo sa ti dá zniesť – okrem neba...a miliónov hviezd (urobím pre teba čokoľvek); voda (živá voda), čo ma drží nad vodou (pri živote); šiel by som až tam, kde tvoja duša pramení (k tebe); keby som ten prameň našiel náhodou, bola by to voda čo ma drží nad vodou (tvoja duša); chcem sa z teba napiť, ty si predsa voda...

- **prirovnanie**: zniesol...dobré veci ako vodopád, cez moje dlane ako čistý prameň teč

Figúry - **refrén**: Bola by to voda, čo ma drží nad vodou.

Ty si predsa voda, čo ma drží nad vodou.

ZOPAKUJME SI!

1. *Uveď mená najznámejších slovenských textárov.*
2. *Dvorným textárom ktorých spevákov je K. Peteraj?*
3. *Definuj pojem debut.*
4. *Autorom ktorej známej piesne z filmu Fontána pre Zuzanu je Jozef Urban?*
5. *Ktorý slovenský spevák ju naspieval?*

3.10. Literárne druhy a žánre

Lyrické žánre /Lyrika

Literárne diela, ktoré nemajú dej, obsahujú pocity, nálady, názory autora - intímna (osobná), sociálna (spoločenská), prírodná

Óda: chválospev, oslavná báseň (F.Schiller: Óda na radosť)

Hymna: podobná óde, väčšinou kratšia (P.O.Hviezdoslav: žalmy a hymny)

Elégia: žalospev (J.Hollý: Předspěv; z básne Slavy dcera)

Epitaf: nápis na náhrobnom kameni (S.Chalupka: „Pravde žil som, krivdu bil som, verne národ svoj ľúbil som.“ z básne Branko)

Epigram: krátka satirická báseň (cca. 2 verše) s duchaplnou pointou (J.I.Bajza: Slovenské dvojnásobné epigrammata)

Epické žánre

Epika

Literárne diela, ktoré majú dej - prezentovaný prostredníctvom rozprávača.

BAJ: veršovaná epika; rozsiahla forma; hovorí o antických bohoch a hrdinoch; ich vplyv na život človeka- základ mytológie (báj = mýtus)

BAJKA: krátka veršovaná/neveršovaná forma; vystupujú tu namiesto ľudí zvieratá a veci s ľudskými vlastnosťami; na konci z nej vyplýva ponaučenie. (Ezop)

EPOS: veršovaná rozsiahla forma, rozpráva o antických hrdinoch alebo historických udalostiach - Epos o Gilgamešovi

IDYLA: krátka veršovaná forma, opisuje bezstarostný život ľudí spätých z prírodou (Vergílius - Bucolica)

LEGENDA: rozsiahly, veršovaný/neveršovaný životopis svätých - Kliment: Život svätého Konštantína

ROZPRÁVKA: vymyslený príbeh

POVEŠŤ: zakladá sa na reálnom základe

ČRTA: niekoľkoriadkový najkratší epický žáner

POVIEDKA: krátky prozaický žáner- krátka forma; neveršovaná; 1 udalosť, 1 dejová línia, 1 hlavná postava charakterovo vyformovaná od začiatku - M. Kukučín- Rysavá jalovica

NOVELA: stredný neveršovaný prozaický žáner; 1 etapa života, 1 dejová línia, 1 hlavná postava - B. Slančíková-Timrava – Skúsenosť

ROMÁN: rozsiahla neveršovaná forma, zachytáva dlhší časový úsek (roky až generácie), vystupuje tu niekoľko hlavných postáv; odvíja sa tu niekoľko dejových línií, postavy sa charakterovo vyvíjajú - F. Hečko- Červené víno- sága

Dilógia – dva na seba nadväzujúce romány

Trilógia – tri na seba nadväzujúce romány

STREDNÁ ODBORNÁ ŠKOLA TECHNICKÁ, KUKUČÍNOVA 23, 040 01 KOŠICE

Dramatické žánre

Dráma

Literárne diela, ktoré sa odohrávajú na javisku prostredníctvom monológov a dialógov hercov - chýba rozprávač.

Tragédia: v závere tragicky zomiera jedna alebo viac hlavných postáv, lebo z nastolenej situácie niet iného východiska – Ivan Stodola - Bačova žena.

Komédia: veselohra; humorné dialógy, situácie, často satirický podtón - J. B. Molière – Lakomec.

Činohra: hra, ktorá má nastolený problém a v závere ho vyrieši bez tragického konca – Štefan Králik - Posledná prekážka.

ZOPAKUJME SI!

1. Vymenuj literárneho druhu a priradiť k nim žánre
2. Definuj pojem elégia, óda, epitaľ
3. Vysvetľi pojem dilógia, trilógia
4. Čo nám vyplýva z bájk?
5. Ako sa volá najznámejší starogrécky autor bájok?
6. Uveď hlavné znaky lyriky, epiky, drámy

4A. Pravopisné minimum

4A.1. Písmo v slovenčine

Ústne jazykové prejavy sa v slovenčine zaznačujú písmom – súborom grafických znakov – písmen/grafém.

V slovenčine sa používa hláskové písmo latinského pôvodu

Fonéma – základná zvuková jednotka s dištinktiívnou vlastnosťou – t. j. schopnosťou rozlišovať tvary a významy slov. Napr. sud – súd.

Graféma – základná grafická jednotka označujúca hlásku, zvukovú jednotku – fonému. Slovenská abeceda má **46 grafém**.

Platí pravidlo, že: **1 graféma zodpovedá 1 fonéma**.

Výnimkou z tohto pravidlá je napríklad: použitie **2 grafém** dz, ch na zaznamenanie **1 fonémy**

FÉNICKÁ ABECEDA okolo roku 1000 pred Kr.	GRÉCKA ABECEDA okolo roku 800 pred Kr.	LATINSKÁ ABECEDA okolo roku 500 pred Kr.
Ϝ r	Ρ R(ho)	R
κ k	Κ K(appa)	K
α á	Α A(lpha)	A
Δ d	Δ D(elta)	D
Η h	Ε E(psilon)	E
μ m	Μ M(y)	M
ν n	Ν N(y)	N
ο o	Ο O(mikron)	O
σ š	Σ S(igma)	S

Obr.č.21

STREDNÁ ODBORNÁ ŠKOLA TECHNICKÁ, KUKUČÍNOVA 23, 040 01 KOŠICE

Zapamätajte si!

Platí pravidlo, že: 1 graféma zodpovedá 1 fonéma.

Výnimkou z tohto pravidla je napríklad:

použitie 2 grafém dz, ch na zaznamenanie 1 fonémy.

Hláska – najmenšia zvuková jednotka, rečovými orgánmi utvorený a vyslovený zvuk ustáleného znenia.

Na označenie niektorých hlások používame písmená s **diakritickými, t. j. rozlišovacími znamienkami**: **dĺžeň, mäkčeň, dve bodky, vokáľ**.

V slovenčine sa používajú aj **interpunkčné znamienka** – **výkričník, bodka, čiarka, bodkočiarka, dvojbodka, otáznik, pomlčka, tri bodky, úvodzovky, spojovník, lomka, apostrof, zátvorka**.

4A.2. Slovenská abeceda/Rozdelenie hlások

Abeceda – ide o súbor všetkých písmen, ktoré sa používajú v tej istej grafickej sústave. Používame ju na zápis spisovnej slovenčiny

Skladá sa zo 46 písmen:

- **jednoduché** - a, b, c, d, e, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o, p, q, r, s, t, u, v, w, x, y, z
- **utvorené pomocou diakritických znamienok**: **dĺžeň**: á, é, í, í, ó, ú, ý; **mäkčeň**: č, ď, ľ, ň, š, ť, ž; **dve bodky**: ä; **vokáľ**: ô
- **spojené z dvoch písmen**: dz, dž, ch

Hlásky sa delia na:

Samohlásky:

- **krátke** – a, e, ä, i, y, o, u
- **dlhé** – á, é, í, ý, ó, ú

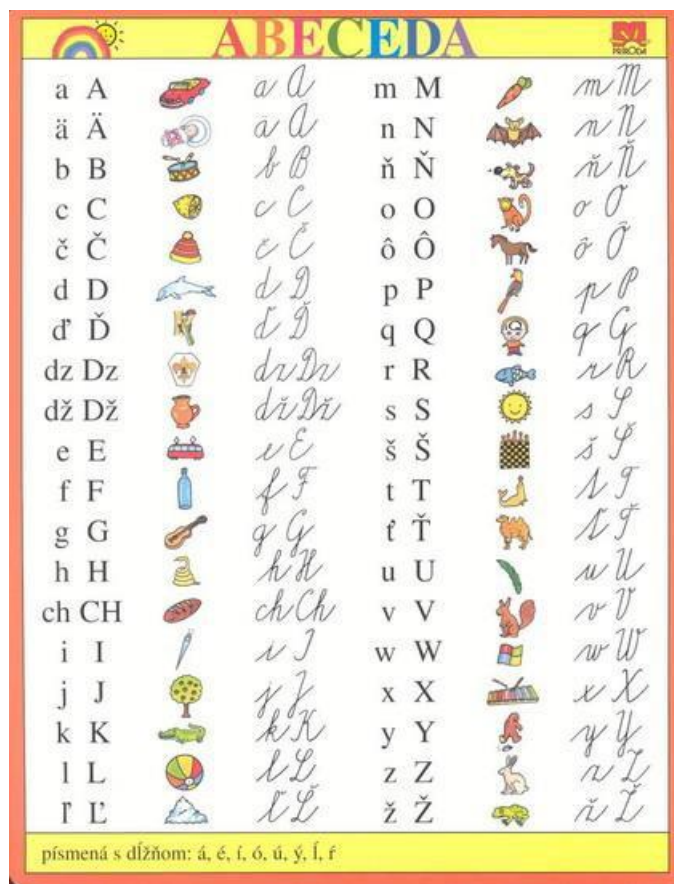
Spoluhlásky:

A/ Z hľadiska pravopisu

- **tvrdé** – d, t, n, l, k, g, ch
- **mäkké** – ď, ť, ň, ľ, ž, č, š, dž, dz, c, j
- **obojaké** – b, m, p, r, v, s, z, f

B/ Podľa znelosti

- **párové znelé** – b, d, ď, dz, dž, g, h, v, z, ž
- **párové neznelé** – p, t, ť, c, č, k, f, ch, f, s, š
- **nepárové znelé** – m, n, ň, l, ľ, r, ř, j

Obr.č. 22 Tabuľka slovenskej abecedy

Úloha č.1

Správne rozdel' slová s dvojhĺaskami

Lieska, kriesiť, lietať, lievnik, niešť, kamienok, miesiť

Úloha č.2

Urč, o ktorý druh hlásky ide

b, m, ô, ä, iu, č, á, y, g, c, h, ľ

Úloha č.3

V uvedenom slovnom spojení určte druh spoluhlásky podľa znelosti: stará mama

Úloha č.4

V uvedených slovách vypíšte a pomenujte spoluhlásky podľa znelosti: farbičky, láska

Úloha č.5

Urč, či ide o tvrdú, mäkkú alebo obojakú spoluhlásku

b, v, ch, z, p, d, ž, j, k, dz, m, n

4.2. Spodobovanie

Spodobovanie – prispôsobenie výslovnosti jednej spoluhlásky nasledujúcej spoluhláske. K spodobovaniu dochádza vtedy, ak sa v reči stretnú vedľa seba dve párové spoluhlásky, znelá s neznelou, neznelá so znelou – niekedy aj so samohláskou. Pri výslovnosti sa prvá spoluhláska zvukovo prispôsobí druhej – zmení sa na svoj znelostný pár, napr. d na t, b na p a pod.

Zmena znelosti je iba vo výslovnosti, nie je v písanej podobe!

Ak sa vedľa seba stretnú 2 spoluhlásky, z ktorých prvá je znelá a druhá neznelá, znelá sa pri výslovnosti zvukovo prispôsobí neznej, t. j. zmení sa na svoj znelostný pár. Napr. *babka* – *bapka*.

Ak sa vedľa seba stretnú 2 spoluhlásky, z ktorých prvá je neznelá a druhá znelá, neznelá sa pri výslovnosti zvukovo prispôsobí znej, t. j. zmení sa na svoj znelostný pár. Napr. *prosba* – *prozba*.

Kedy nastáva spodobovanie medzi slovami vo vete:

Neznelá sa mení na znelú:

- jedno slovo sa končí neznelou spoluhláskou a druhé slovo sa začína znelou spoluhláskou alebo samohláskou.

Napr. Píšeme: *Pes* vrčí Vyslovíme: *Pez* vrčí

- jedno slovo sa končí neznelou spoluhláskou a druhé sa začína/alebo je samohláskou.

Napr. Píšeme: *Pes* alebo *mačka* Vyslovíme: *Pez* alebo ...

Znelá sa mení na neznelú:

STREDNÁ ODBORNÁ ŠKOLA TECHNICKÁ, KUKUČÍNOVA 23, 040 01 KOŠICE

- jedno slovo sa končí znelou spoluhláskou a druhé sa začína neznelou spoluhláskou.

Napr. Píšeme: Malý jež spí Vyslovíme: Malý jež spí

Kedy dochádza k spodobovaniu:

- na začiatku slova (napr. včela – fčela)
- na konci slova pred prestávkou (napr. Pod'! – poť'!)
- vnútri slova v predpone alebo pred príponou (napr. rozkotúľali sa, sľúbte!)
- na hranici slov pri splyývavej výslovnosti (napr. had syčí)

Obr.č.23

ZOPAKUJME SI!

1. Definuj pojem spodobovanie
2. Kedy dochádza k spodobovaniu?
3. Uveď príklad na spodobovanie na začiatku a na konci slova

4B. TVAROSLOVIE

4B.1. Podstatné mená

V slovenčine máme **10 slovných druhov**.

Delíme ich na ohybné a neohybné.

Ohybné slovné druhy:

Podstatné mená
Prídavné mená
Zámená
Číslovky
Slovesá

Neohybné slovné druhy:

Príslovky
Predložky
Spojky
Častice
Citoslovčia

STREDNÁ ODBORNÁ ŠKOLA TECHNICKÁ, KUKUČÍNOVA 23, 040 01 KOŠICE

Podstatné mená - ohybné slovné druhy, ktoré pomenúvajú osoby, zvieratá, veci, vlastnosti a deje.

Keď sa podstatné meno ohýba – mení svoj tvar podľa pádov, hovoríme o ňom, že sa skloňuje.

Napr. **sneh** (základ slova) – **u** (pádová prípona)

Podstatné mená delíme na:

- **konkrétne** – pomenúvajú osoby, zvieratá alebo veci.

Napr. teta, otec, pštros, bicykel...

- **abstraktné** – pomenúvajú vlastnosti a deje.

Napr. usilovnosť, odvaha, plávanie, písanie...

- **všeobecné** – pomenúvajú celú skupinu javov.

Napr. spisovateľ (pomenúva akéhokoľvek spisovateľa), auto...

- **vlastné** – slová, ktoré pomenúvajú jednotlivé javy, pomenovanie ich odlišuje od iných javov v skupine.

Napr. Košice, Eva, Rexo, Hviezdoslav...

Pády podstatných mien:

Nominatív - ruža, ruže, **Genitív** – ruže, ruží, **Datív** – ruži, ružiam, **Akuzatív** – ružu, ruže, **Lokál** – ruži, ružiach, **Inštrumentál** – ružou,

Obr.č.24

STREDNÁ ODBORNÁ ŠKOLA TECHNICKÁ, KUKUČÍNOVA 23, 040 01 KOŠICE

Vzory podstatných mien			
mužský rod	životné	zakončené na spoluhlásku alebo -o	chlap
		zakončené na -a	hrdina
	neživotné	zakončené na tvrdú alebo obojakú spoluhl.	dub
		zakončené na mäkkú spoluhlásku	stroj
ženský rod	samohláskové	pred "a" tvrdá alebo obojaká spoluhl.	žena
		pred "a" mäkká spoluhláska	ulica
	spoluhláskové	v G sg. prípona -e	dlaň
		v G sg. prípona -i	kosť
stredný rod		zakončené na -o	mesto
		zakončené na -e	srdce
		zakončené na -ie	vysvedčenie
		zakončené na -a, -ä	dievča

Zapamätajte si!

Slová typu **bicykel, kalendár** sa skloňujú podľa **vzoru stroj**, napriek tomu, že sú zakončené tvrdou spoluhláskou. Sú však bicykle a kalendáre ako stroje.

Slová typu **hotel, tunel** sa skloňujú podľa **vzoru dub**, máme hotely, tunely. Ale v **lokáli** jednotného čísla je prípona – i: v **hoteli**, v **tuneli**

V **genitíve a akuzatíve** množného čísla **vzorov chlap a hrdina** a v **genitíve množného čísla** vzorov **dub a stroj** sa píše prípona –ov.

Prípony v **instrumentáli** množného čísla – **mi**, – **ami** sú vždy s – i.

V príponách podstatných mien **ženského rodu** píšeme **y** iba vtedy, ak slovo patrí k vzoru **žena** (v **genitíve** jednotného čísla, v **nominatíve** množného čísla). V **ostatných tvaroch** a **vzoroch ženského rodu** píšeme v príponách vždy **mäkké –i**.

PREMÝŠĽAJME:

Úloha č.1

Prečítajte slovné spojenia a určte pád podstatných mien

V rozhlase, **do** rozhovoru, **od** hlásateľky, **po** programe, **k** poslucháčom, **s** mikrofónom

STREDNÁ ODBORNÁ ŠKOLA TECHNICKÁ, KUKUČÍNOVA 23, 040 01 KOŠICE

Úloha č.2

Spojte predložku s vhodným tvarom podstatného mena a určte pád

s, z, v, k, pod, na, za

hlasu, lesa, otcovi, tetou, dovolenke, nosom, euro

Úloha č.3

Doplň pádové prípony podstatných mien. Zdôvodnite ich pravopis.

od svojich brat _____, o najlepšom žiak _____, opýtať sa našich sused _____, stretnúť
skvelých priateľ _____, od troch kráľ _____, vynikajúcich kuchár _____

Úloha č.4

Urči pri týchto podstatných menách mužského rodu vzor!

batoh, v oleji, hokejisti, so sudcom, priateľ, strýkovi, v kalendári

Urči pri týchto podstatných menách ženského a stredného rodu vzor!

Vôňa, sieť, fľaša, záhrada, ľúbosť, tma, tyč, pole, pozadie, žriebä, d'asno, múzeum, námestie, vrece

4B.2. Prídavné mená

sú plnovýznamové ohybné slová, ktoré pomenúvajú vlastnosti, náležitosť alebo príslušnosť osôb, zvierat, vecí a javov.

Delíme ich na:

- **Akostné** - pomenúvajú akosť/kvalitu priamo. Pýtame sa otázkami **aký? aká? aké?** Dajú sa **stupňovať**. Skloňujeme ich podľa vzorov **pekný, cudzí**.

Napr. chorý, biely, čistý, veselý, maličký...

- **Vzťahové** - pomenúvajú vlastnosti vyplývajúce zo vzťahu k inej veci, okolnosti, či deju. Pýtame sa otázkami **aký? aká? aké?**

Vzťahujú sa na iné slová. Sú odvodené od iných slov. Skloňujeme ich podľa vzorov **pekný, cudzí**. Zväčša sa **nedajú stupňovať**.

Stupňujú sa len výnimočne.

Napr. **drevený** (stôl) – vzťahuje sa na slovo drevo
srdcový (záchvat) – vzťahuje sa na slovo srdce

- **Privlastňovacie** - vyjadrujú príslušnosť k osobám či zvieratám, že osobám a zvieratám niečo patrí, že medzi vecami a osobami/zvieratami je určitá súvislosť.

Pýtame sa otázkami **čí? čia? čie?**

Skloňujú podľa vzoru **páví, otcov, matkin**.

Nedajú sa stupňovať.

Napr. Petrov kabát, bratov bicykel, včelí med, líščí brloh...

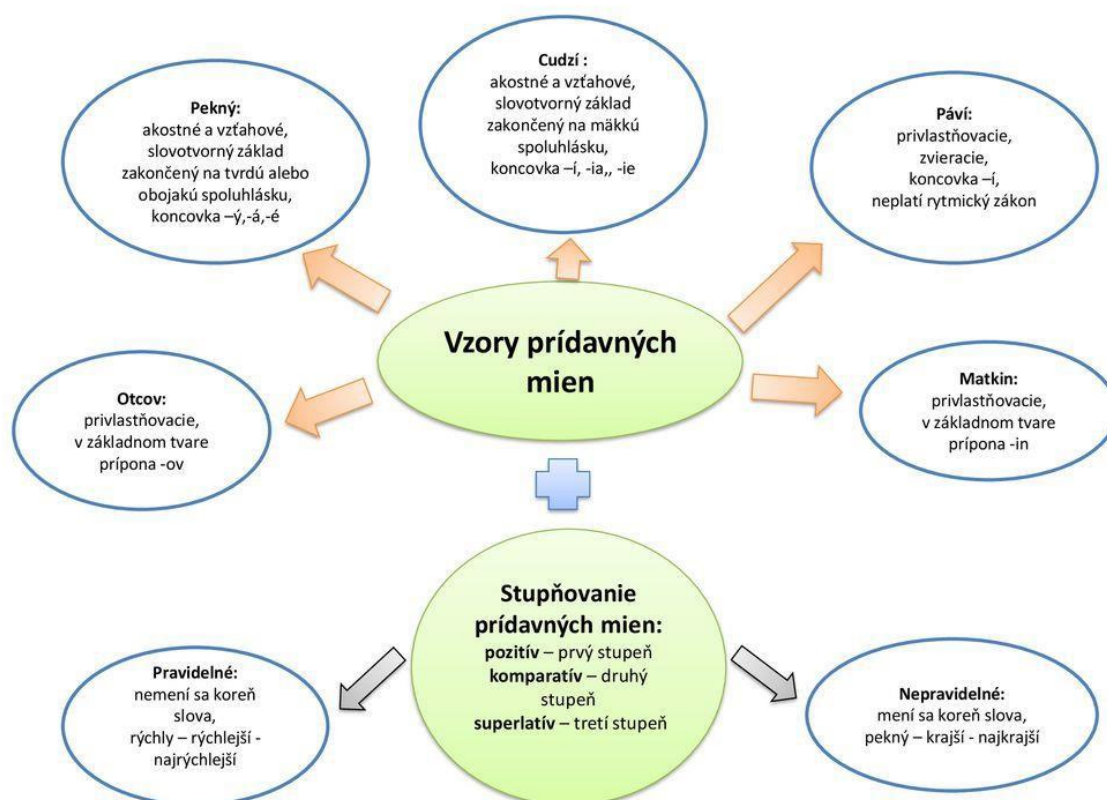
Vzory prídavných mien:

Podľa vzoru **otcov**, **matkin** skloňujeme **individuálne privlastňovacie prídavné mená**, ktoré sú zakončené príponou **-ov, -in**.

Jednotlivé prípony vzorov **otcov** a **matkin** sú rovnaké. Napr. **matkin**, **susedkin**, **sestrin**.

Podľa vzoru **pávi** skloňujeme **druhovú privlastňovaciu prídavnú meno** zakončené príponou **-í**. Napr. **orlí**, **ovčí**,

Malá pomôcka

Obr. č. 25

Zapamätajte si!

Pri skloňovaní prídavných mien podľa vzorov **pekný** a **cudzí** sa dodržiava pravidlo o rytmickom krátení – múdry, svieži.

Stupňovanie prídavných mien:

Vlastnosti živých bytostí a vecí môžeme porovnávať. Na porovnávanie vlastností slúži stupňovanie prídavných mien.

STREDNÁ ODBORNÁ ŠKOLA TECHNICKÁ, KUKUČÍNOVA 23, 040 01 KOŠICE

Máme 3 stupne vlastnosti:

milý – milší – najmilší

dlhý – dlhší – najdlhší

nízky – nižší – najnižší

PREMÝŠĽAJME

Úloha č.1

Podčiarkni v citáte prídavné mená.

Kto nemá peniaze, je chudobný, kto nemá priateľa, je chudobnejší, ale najchudobnejší je ten, kto nemá srdce. (Pascal)

Úloha č.2

Doplň druh prídavného mená

so smutnými očami _____ drevený stôl _____

psí ňufák _____ s jablkovým koláčom _____

Úloha č.3

Doplň správny vzor

s rybím tukom _____ studený vietor _____

krajším dňom _____ s novými žiakmi _____

Úloha č.4

Urč, či ide o akostné, vzťahové alebo privlastňovacie prídavné meno

- sloní, susedov, riaditeľský, veľký, ostrý, rovný, stridží, zlatý

4B.3. Zámená

Zámená - ohybné, plnovýznamové slová, ktoré majú vetnočlenskú platnosť.

Nepomenúvajú javy skutočnosti, ale iba zastupujú podstatné mená, prídavné mená, číslovky a príslovky alebo odkazujú na ne.

Vzory – pekný, cudzí, môj

Delenie zámen:

Osobné

- **základné** -pýtame sa na ne pádovými otázkami ja, ty, on, ona, ono, my, vy, oni, ony tebe (ti), mňa (ma), nás, vám, im, jemu (mu), jej (a ostatné vyskloňované podoby)
- **privlastňovacie**
- -pýtame sa na ne (čí, čia, čie?) môj, tvoj, jeho, jej, náš, váš, ich

STREDNÁ ODBORNÁ ŠKOLA TECHNICKÁ, KUKUČÍNOVA 23, 040 01 KOŠICE

Zvratné

- **základné** - seba/sa
- **privlastňovacie** – svoj

Opytovacie

- -spravidla k-ové, č-ové (obsahujú hlásky k alebo č) kto, čo, kde, ako, kedy, prečo, koľko, koľkonásobný...

Ukazovacie

- -spravidla t-ové - ten, to, tam, takto, vtedy, preto, toľko

Neurčité

- -väčšinou sú odvodené od opytovacích zámen predponami alebo príponami - niekto, voľačo, dakde, hocikam, sotvačo, málokedy, podaktorí, zriedkakedy, ktoviekam, komusi, akokoľvek

Vymedzovacie

- väčšinou z nich možno utvoriť protikladné dvojice ten istý-iný, taký istý-inakší, tamže-inde, inam, toľko isto, tak isto, inak, takže-ináč, všetci-nikto, všade-nikde, vždy-nikdy, všetko-nič

Zapamätajte si!

Jeho som si nevšimol. (Koho, čo som si nevšimol? Jeho. -osobné základné zámeno)

Toto je jeho žuvačka. (Čia je to žuvačka? Jeho. -osobné privlastňovacie zámeno)

PREMÝŠĽAJME!

Úloha č.1

Nahrad'te správnymi tvarmi zámen.

Ďakujem /vy/. Kedy sa s /ty/ opäť uvidíme? /Ona/ z toho vynechajte. Pozrite sa na /ja/.

Zavoláme /on/ lekára. Je s /oni/ ťažká reč.

Úloha č.2

Zadeľte zámená k správne mu druhu:

s tvojím –	k nemu –	bárskto –
tade –	sebe –	všetci –
oň -	čosi -	dokiaľ -

Úloha č. 3

Urč, o aký druh zámena ide.

Jej, on, seba, koľko, akokoľvek, málokedy, toľko isto

Úloha č. 4

STREDNÁ ODBORNÁ ŠKOLA TECHNICKÁ, KUKUČÍNOVA 23, 040 01 KOŠICE

Nájdí v texte všetky zámená a určí ich druh.

Pri aleji ktosi na mňa zapískal. Mykol som celým svojím telom. Ten istý pocit som už zažil. Minule ma tiež voľáčo vyľakalo. Trýzni ma tá myšlienka. Nevie, kto to mohol byť. Sysel' zasyčal svoj známy signál. K mojim ušiam sa to dostalo veľmi rýchlo. Hrýzlo ma svedomie, a tak som šiel za ním ospravedlniť sa mu. Zrazu som v moteli celkom sám. Stena bola samý obraz. Ten naľavo pri peci mi niečo pripomínal. Taký istý mal môj strýko z Korytnice. Všetok nábytok bol starobylý. Nikde nikdy som taký nevidel. Naši vedci viedli výskum celkom sami.

PREMÝŠĽAJME!

4B.4. Číslovky

Číslovky sú plnovýznamové slová, ktoré označujú množstvo, poradie alebo počet osôb, zvierat, vecí, dejov a vlastností.

Číslovky delíme na:

Základné, skupinové, radové, druhové, násobné

Číslovky delíme aj na:

Určité - pomenúvajú určitý, presný počet alebo poradie osôb, zvierat, vecí, dejov a vlastností.
Dajú sa zapísať číslicou.

Napr. tri strany – 3 strany, tretia strana – 3. strana

Neurčité - vyjadrujú neurčitý počet alebo poradie osôb, zvierat, vecí, dejov a vlastností, vyjadrujú počet len približne, na základe odhadu alebo osobného názoru. **Nedajú zapísať číslicou.**

Napr. málo vody, zopár mincí, mnoho ovocia

PREMÝŠĽAJME

Úloha č.1

Urč druh číslovky

deväťoro, osemnásť, prvé, štrnásť, mnoho, viacero, dvadsať, predposledný, stý, sedemnásť, šestnásť, tristo, jeden

Úloha č.2

V texte nájdí neurčité číslovky. Akého sú druhu?

mnoho detí tam bolo aj piaty deň, stalo sa to v roku tisíc deväťsto osemdesiatpäť, viacnásobný víťaz dnes neskončil ako prvý, torta sa dá upiecť na niekoľkoaký spôsob, kúpil som si tri čokolády

Úloha č.3

Urč druh čísloviek

- tri, dvadsať, troje, trinásť, deväťdesiatosem, niekoľko, viacero, predposledný, stý, mnoho, desať, prvé

Malá pomôcka

STREDNÁ ODBORNÁ ŠKOLA TECHNICKÁ, KUKUČÍNOVA 23, 040 01 KOŠICE

Druh čísloviek:	Pýtame sa otázkou:	Určité číslovky:	Neurčité číslovky:
Základné číslovky:	Koľko?	jeden, dva, tri	mnoho, málo, dosť, troška,
	Koľkí?	dvaja, traja	viacerí, mnohí
Skupinové číslovky:	Koľko?	dvoje, päťoro	viacero
Radové číslovky:	Koľký?	prvý,	ostatný,
	Koľká?	druhá,	n-tá,
	Koľké?	sté	posledné
Druhovú číslovky:	Koľkoraký?	dvojaký,	mnohoraký,
	Koľkoraká?	storaká,	mnohoraká,
	Koľkoraké?	trojaké,	mnohoraké
	Koľkorako?	dvojako, storako	mnohorako
Násobné číslovky:	Koľkokrát?	dvakrát, stokrát, tri	veľakrát, niekoľkokrát
	Koľko ráz?	razy, sto ráz,	niekoľko ráz,
	Koľkonásobný?	dvojnásobný	viacnásobný

Tabuľka na tému „Číslovky – delenie čísloviek“

4B.5. Slovesá

Slovesá – ohybný slovný druh, ktorý pomenúva dej, činnosť, alebo stav osôb, zvierat a vecí.

Delíme ich na:

- plnovýznamové** – majú funkciu vetných členov
 - A/ činnostné – písať, skákať, čítať
 - B/ stavové – zožltli, zbledli, šedivieť
- neplnovýznamové** – **pomocné** – plný význam nadobúdajú až v spojení s iným slovným druhom – byť, môcť, chcieť, začínať, zostať...

Sloveso byť

- patrí k neplnovýznamovým slovesám – napr. Budem čítať.

Zapamätajte si!

Ak má sloveso byť význam existovať, jestvovať – je plnovýznamové. Napr. Bol raz jeden kráľ.

Slovesné gramatické kategórie

- **osoba**
- **číslo** – jednotné a množné
- **čas** – prítomný, minulý, budúci
- **spôsob** – oznamovací, rozkazovací, podmieňovací
- **slovesný rod** – činný – napr. Mama varí obed - trpný – napr. Obed sa varí
- **vid** – dokonavý – dej je ukončený – prečítať, nakúpiť, upiecť - nedokonavý – dej stále prebieha – čítať, nakupovať, piecť

Slovesné tvary

1. Podľa zloženia:

jednoduché – jedno slovo – píšem

zložené – viac častí – písal som

2. Podľa určítosti:

určité – vieme určiť spôsob a čas

neurčité – nevieme určiť spôsob a čas

- **neurčitok** – pisa – ť
- **prechodník** – píšu – c
- **činné prídavné príslovie prítomné** – píšu – ci
- **činné prídavné príslovie minulé** – písa – vší
- **trpné prídavné príslovie** – písa – ný
- **slovesné podstatné meno** – písa – nie

PREMÝŠĽAJME

Úloha č.1

V ktorom riadku sú iba činnostné slovesá?

- príd', budem sa lyžovať, zjedla,
- češe sa, zožltli, napíšeme,
- narástli, odišiel, plávali

Úloha č.2

Tvary trpného rodu zmeňte na činný rod:

Obchod bol otvorený v júni. Dom sa stavia z dreva. Žuvačka sa odstraňuje zo šiat veľmi ťažko. Tovar sa vyloží až v sklade. Triedy sú dobre vykúrené.

STREDNÁ ODBORNÁ ŠKOLA TECHNICKÁ, KUKUČÍNOVA 23, 040 01 KOŠICE

Úloha č.3

Rozdeľ slovesá na činnostné alebo stavové.

schoval, uhryzol, zbledol, mladne, hovorím, smejú sa, kvitne, budem maľovať

Úloha č.4

Rozdeľ slovesá na dokonavý a nedokonavý vid:

odsekol, rastie, bojí sa, prší, nasnežilo, napíšem, hodiť, skákať, trafil, pracoval

4B.6. Príslovky

Príslovky – vyjadrujú okolnosti deja

Delíme ich na:

1. **príslovky miesta** – doma, vonku, vzadu
2. **príslovky času** – zajtra, dnes, neskoro
3. **príslovky spôsobu** – rýchlo, dobre, pomaly
4. **príslovky spôsobu** – omylom, náhodou, úmyselne

Stupňovanie prísloviek:

Stupňujú sa len príslovky vytvorené z akostných prídavných mien.

Napr. rýchlo – rýchlejšie – najrýchlejšie

nízko – nižšie – najnižšie

PREMÝŠĽAJME

Úloha č.1

Príslovky v zátvorke dajte do tvaru 2. alebo 3. stupňa:

Letel /nízko/ ako ja. Ty vyletíš / vysoko/? Včela pracuje / usilovne /ako mucha.

Malý prvák pracuje / pomaly / ako druhák. Vraj diamant je / tvrdý.

Úloha č.2

Ktoré z uvedených prísloviek sa nedajú stupňovať?

- menej, po slovensky, boso, dobre, vysoko, ležmo, teraz.

Úloha č.3

Nájdite v texte príslovky a určte ich:

Tváril sa veľmi zamilovane. Stretol ju ráno náhodou pri škole.

Telom mu prešli rýchlo zimomriavky. Naschvál sa jej nežne dotkol.

Doma si to neustále premietal

4B.7. Predložky

Predložky – vyjadrujú vzťahy medzi slovami

Predložky stoja pred podstatnými menami, zámenami a číslovkami.

Predložky delíme na:

Prvotné predložky:

- **jednoduché** – k, na, po, pod, pre, pred, pri, proti, s, so, z, zo, v, cez
- **zložené** – ponad, popri, popod, spod, spoza

Druhotné predložky – vznikli z iných slovných druhov:

- **podstatných mien** – vďaka, zásluhou, vzhľadom na
- **prísloviak** – mimo, navyše, okolo, blízko
- **slovies** – v porovnaní s, začínajúc, končiac

Predložky sa viažu s týmito pádmi:

G – bez, do, od, u, z, zo, spod, sponad, spomedzi, prostred, podľa...

D – k, ku, naproti, proti, voči, kvôli, napriek...

A – cez, pre, na, nad, medzi, pod, o, v...

L – pri, popri, o, v, na, po...

I – s, so, za, medzi, pod, pred, nad...

Zapamätajte si!

Vokalizácia predložiek – kvôli lepšej výslovnosti sa k predložkám s, z, v, k pridáva samohláska o alebo u a to pred slovom, ktoré má v prvej slabike rovnakú alebo výslovnostne podobnú spoluhlásku ako predložka. Napr. so sestrou, vo vani

PREMÝŠĽAJME

Úloha č.1

Použite nasledujúce druhotné predložky vo vetách:

v zmysle, v záujme, v dôsledku, prostredníctvom, so zreteľom na, odhliadnuc od, s ohľadom na, bez ohľadu na

Úloha č.2

Rozlíšte predložku/príslovku

Začínajúc 1. júlom vstúpi do platnosti. Nechtiac som ho urazil. Počínajúc pondelkom otvárame. Chtiac-nechtiac musím ísť

4B.8. Spojky

Spojky – neohybné slovné druhy, ktoré spájajú slová a vety.

Rozdelenie spojok:

A/ prirad'ovacie – spájajú slová alebo vety, ktoré sú si rovnocenné

- **zlučovacie** – a, i, aj, ani, ako i, ako ani...
- **stupňovacie** – ba, ba aj, ba ani, ba dokonca, nielen – ale aj...
- **odporovacie** – ale, avšak, iba, lenže, no, predsa, a jednako...
- **vylučovacie** – alebo, buď, či, alebo –alebo, buď – buď...

B/ podrad'ovacie – spájajú nadradenú - hlavnú a podradenú – vedľajšiu vetu

- **podmetové** – že, čo...
- **prísudkové** – čo, ako...
- **predmetové** – že, aby, či, ako...
- **prívlastkové** – ako, že, či...
- **príslovkové** – zatiaľ čo, ako, ako keby, lebo, pretože, aby...

PREMÝŠĽAJME

Úloha č.1

Doplňte vhodnú spojku do prirovnania:

Oči má tmavé noc. Je pracovitý včielka. Zareagoval prudšie zvyčajne.

Úloha č.2

Doplň čiarku tam, kde patrí:

Psíka chová preto aby mu nebolo smutno. Prídeš alebo si si to rozmyslel? Pôjdem hoci sa mi nechce. Aj snežilo aj vietor sa spustil. Učil sa dobre a robil radosť svojim rodičom.

4B.9. Častice

Častice - neplnovýznamový slovný druh, vyjadrujú osobný postoj hovoriaceho k vete alebo jej časti

Rozdelenie častíc podľa funkcie vo vete:

A) uvádzacie – stoja na začiatku vety, uvádzajú vetu

- **prípájacie** – i, ale, a, veru, no...
- **pobádacie** – nuž, potom, ale, nech, však, bodaj

B) vytyč'ovacie - vysvetľ'ovacie, hodnotiace, zdôrazň'ovacie

- tie častice, ktoré hodnotia povedané alebo bližšie vysvetľ'ujú povedané sa oddeľujú od vety čiarkou.

Napr. pravdupovediac, chvalabohu, bohužiaľ.

4B.10. Citoslovčia

Citoslovčia - neplnovýznamový slovný druh, vyjadrujú city alebo napodobňujú zvuky

Delenie citoslovieč:

1. podľa typu:

A) **vlastné** - vyjadrujú cit – joj, ach, fuj, fíha, óha, ejha...

vyjadrujú vôľu – heš, haló, ahoj, čau, nazdar ...

B) **zvukomalebné** – napodobňujú reálny zvuk – buch, pich, crrr, hav – hav...

2. podľa pôvodu:

A) **prvotné** - nie sú a neboli iným slovným druhom - ach, heš, kikirikí...

B) **druhotné** – môžu byť iným slovným druhom - beda, pomoc, varuj...

ZOPAKUJME SI!

1. *Charakterizujte častice ako slovný druh*
2. *Vymenujte druhy častíc*
3. *Charakterizujte citoslovčia ako slovný druh*
4. *Ako delíme citoslovčia?*

4.C.1.Pravidlo rytmického krátenia

V slovenskom jazyku platí **pravidlo o rytmickom krátení**, v ktorom sa vraví, že **ak sa v slove nachádza slabika, ktorá je dlhá, za ňou by mala nasledovať slabika krátka.**

Dlhá slabika je slabika, v ktorej sa nachádza dlhá samohláska, dvojhláska, resp. slabičné dlhé **l, í, r, ř.**

Správne uplatnenie rytmického zákona:

lezenie, výhody, návyky, umývanie, chýbanie, Miroslav, Jarmila, Bratislava, výhra, omáčka, zoslabnutý, rýchlosť, radosť, lúka, právo, mydielko, krása, vláda, mámenie, vábenie, láskanie, táranie..

Výnimky z pravidlá o rytmickom krátení

Výnimky z rytmického krátenia sa uplatňujú pri:

podstatných menách prídavných menách, zámenách, číslovkách, slovesách, tvorení slov.

Pri podstatných menách:

Plurál:

- **ulica** – vôňa – vôní, **žena** – výzva – výziev, **dlaň** – báseň – básní, **mesto** – sklenárstvo – sklenárstiev
- **vzor vysvedčenie** – lístie, skálie

Pri prídavných menách:

STREDNÁ ODBORNÁ ŠKOLA TECHNICKÁ, KUKUČÍNOVA 23, 040 01 KOŠICE

- **vzor páví** – motýlí, vtáčí, kohútí

Pri zámenách:

- **V tvaroch neurčitých zámen s časticami nie-, bár-, bárs-, bohvie-, čertvie-, ktovie, neviem-:** bárským, ktoviečím, ktoviekým **Pri číslovkách:**
- **V zložených násobných číslovkách a v zložených slovách:**

tisíc násobný, tisíckrát, viacrázový, štvrtýkrát

Pri slovesách:

- **S tvarotvornými príponami: -ia** (3. os. pl.)– týčia, prúdia, vábia,

iac (prípona prechodníka)– týčiac, súdiac, prúdiac, **-iaci (prípona príčastia)**– týčiaci, prúdiaci, chváliaci...

- **Končiace na -ievať** – trávievať, slávievať

Pri tvorení slov:

Slovotvorné predpony: ná-: námietka, nátierka, **sú-:** súčiastka **zá-:** zásielka, zámienka, zálievka

ZOPAKUJME SI!

1. *Vysvetli pravidlo o rytmickej krátení.*
2. *Uveď príklady, v ktorých sa uplatnil rytmický zákon.*
3. *Pri ktorých slovných druhoch sa uplatňujú výnimky z pravidiel o rytmickej krátení?*

4.C.2 PÍSANIE ČIARKY

ČIARKA V JEDNODUCHEJ VETE

Oslovenia: *Prípravili sme vám, milé deti, prekvapenie. Zuzana, si tu už dlho?*

Pozdravy: *Ahoj, máte sa dobre? Dobrý deň, ako sa máte?*

Citoslovčia (ak nenahrádzajú vo vete vetný člen)

Brrr, to je ale zima. Už aby som ťa tu nevidel, marš!

Viacnásobný vetný člen

Nezbierali sme maliny, ale jahody. Tu sa dočítate o skromných, obetavých, ale aj pyšných a ľahostajných ľuďoch.

POZOR! Čiarka sa **nepíše**, ak sú členy spojené spojkami *a, i, aj, ani, alebo, či* (Zbierali ste maliny alebo jahody?)

POZOR! Čiarka sa **píše** v kombináciách *i-i, aj-aj, alebo-alebo, ani-ani, buď-alebo, či-alebo* (Nepomohli nám ani v dome, ani v záhrade. Pomáhaj buď doma, alebo v záhrade!)

Prístavok

Bondra, výborný slovenský hokejista, zariadil priaznivý výsledok.

STREDNÁ ODBORNÁ ŠKOLA TECHNICKÁ, KUKUČÍNOVA 23, 040 01 KOŠICE

Trnava, kedysi kráľovské mesto, má aj dnes svoje čaro.

POZOR! Čiarka sa *nepíše* pred zhodným prívlastkom, ktorý nasleduje za nadradeným podstatným menom

(Žiak Mrkvička zasa chýbal. Mal by si to povedať kamarátovi Petrovi. Najdlhšia slovenská rieka Váh ústi do Dunaja.)

Hodnotiace častice (ak sa týkajú významu celej vety)

Naši športovci, prirodzene, opäť sklamali. To sa vám, pravda, nepáčilo.

Vytýčený vetný člen: *Peter, ten má vždy dobrý nápad. Kuchyňa, v tej sa cíti najlepšie.*

Rozvitý prechodník, napr. *Auto sa pohlo, ticho vřzgajúc.*

Údaje v adrese, ak sú písané za sebou, napr. *Jana Vysoká, Novoveská č. 8, 04023 Košice*

Čiarka sa musí písať v kombináciách aj-aj, i-i, ani-ani, alebo-alebo, buď-alebo, či-či

Vloženú vetu z oboch strán (Vedľajšia veta prívlastková), napr. *Mali sme z víťazstva radosť, ktorú nám neskalilo ani Petrovo hundranie, a všetci sme išli oslavovať.*

Čiarka sa musí písať pred: a preto, a teda, a tak, a predsa, a jednako, a to, a pritom

Neučila sa, a predsa si poradila.

Prišlo ich veľa, a to ešte mnohí odmietli.

Boli sme šťastní, a tak sme sa všetci usmievali.

Dali sme im veľa peňazí, a jednako im nestačilo.

Sme tu noví, a preto iba ticho postávame.

ČIARKOU NEODDELUJEME

- vety v prirad'ovacom súvetí a vetné členy spojené spojками a, i, aj, ani, alebo, či, napr. *Peťo a Maťo hrajú golf.*
- nerozvitý prechodník, napr. *Auto sa pohlo vřzgajúc.*
- časticu, ktorá má význam iba pre jeden vetný člen, napr. *Azda mal ísť spať skôr.*

Použité zdroje

- [1] Tibenská E. a kol., Slovenský jazyk pre 5. ročník základných škôl, Orbis Pictus Istropolitana Bratislava 2000
- [2] Petriková D. a kol., Literárna výchova pre 5. ročník základných škôl, Litera Bratislava 1997
- [3] Krajčovičová J., Nový Slovenský jazyk pre 6. ročník ZŠ – 1. časť, Orbis Pictus Istropolitana Bratislava 2019
- [4] Petriková D. a kol., Literárna výchova pre 6. ročník základných škôl, OG – Vydavateľstvo Poľana Bratislava 1999
- [5] Petriková D. a kol., Literárna výchova pre 7. ročník základných škôl, OG – Vydavateľstvo Poľana Bratislava 2004
- [6] Petriková D. a kol., Literárna výchova pre 8. ročník základných škôl a 3. ročník gymnázií s osemročným štúdiom, VKÚ Harmanec Bratislava 2012
- [7] Petriková D. a kol., Literárna výchova pre 9. ročník základných škôl a 4. ročník gymnázií s osemročným štúdiom, VKÚ Harmanec Bratislava 2012
- [8] Tibenská E. a kol., Slovenský jazyk pre 6. ročník základných škôl II. diel, Orbis Pictus Istropolitana Bratislava 2000
- [9] Tibenská E. a kol., Slovenský jazyk pre 7. ročník základných škôl II. diel, Orbis Pictus Istropolitana Bratislava 2001
- [10] Tibenská E. a kol., Slovenský jazyk pre 8. ročník základných škôl II. diel, Orbis Pictus Istropolitana Bratislava 2001
- [11] Tibenská E., Slovenský jazyk pre 9. ročník základných škôl I. diel, Orbis Pictus Istropolitana Bratislava 2003
- [12] Csibová J., Slovenský jazyk a literatúra základnej školy v testoch, EXAM testing Bratislava 2002
- [13] Somorová R., Precvičme si slovenčinu pre 7. ročník ZŠ, Príroda Bratislava 2014
- [14] Somorová R., Slovenčina základnej školy v kocke, Príroda Bratislava 2012
- [15] Gianitsová-Ološtiaková, L., Slovenský jazyk v kocke pre ZŠ, Fragment Bratislava 2018
- [16] Súhrn slovenskej gramatiky, Holman Bratislava 2001